

Teorettinen viitekehys opettajien arviointiosaamisen kehittämiseksi

Tämä viitekehys käsittää monia eri arviointiin liittyviä asioita. Tarkoituksena on

- lyhyesti selvittää mikä on arvioinnin asema eurooppalaisen koulutuspolitiikan kehitystyössä
- antaa tietoa arvioinnin periaatteista ja malleista sekä niiden sovelluksista
- kehittää ja luoda opetus- ja oppimateriaalia, joka tukee opettajille ja kouluttajille suunniteltuja arviointikoulutusohjelmia
- antaa esimerkkejä toteutetuista arviointikoulutusohjelmista tuntisuunnitelmineen ja toteutuksineen, testattuina ja arvioituna sekä materiaaleja Liettuassa ja Suomessa toteutetuista pilottikoulutusohjelmista
- avata käytettyjen käsitteiden määrittelyjä tämän projektin työskentelyssä

Käyttötarkoitus

Koska arviointia tehdään hyvin erilaisissa ja samalla laajoissa yhteyksissä, on korostettava, että tämä viitekehys ei ole tarkoitettu yksittäiseksi arviointimalliksi, jota käytettäisiin kaikissa opetus- ja koulutustilanteissa. Koko tämän hankkeen aikaisen kehitystyön päämääränä on ollut sellaisen viitekehysten luominen, jota voitaisiin käyttää joustavasti eri tavoin ja eri yhteyksissä. Viitekehysten kehitystyössä on pitänyt muistaa, että ollakseen käyttökelpoinen eri puolilla Eurooppaa, tämän viitekehysten tulee perustua yhteiseen olemassa olevaan näkemykseen arvioinnin käsitteen määrittelyistä. Viitekehys perustuu tälle, mutta tarkoitus on, että sen sovellukset ovat tarpeeksi monipuolisia tarjotakseen erilaisille käyttäjille ja käyttäjäryhmille heidän tarpeisiinsa soveltuvaa materiaalia. Projektin aikana eri käyttäjäryhmiä ovat muodostaneet ammatilliset opettajat ja kouluttajat, työpaikkaohjaajat ja työpaikka-arvioijat.

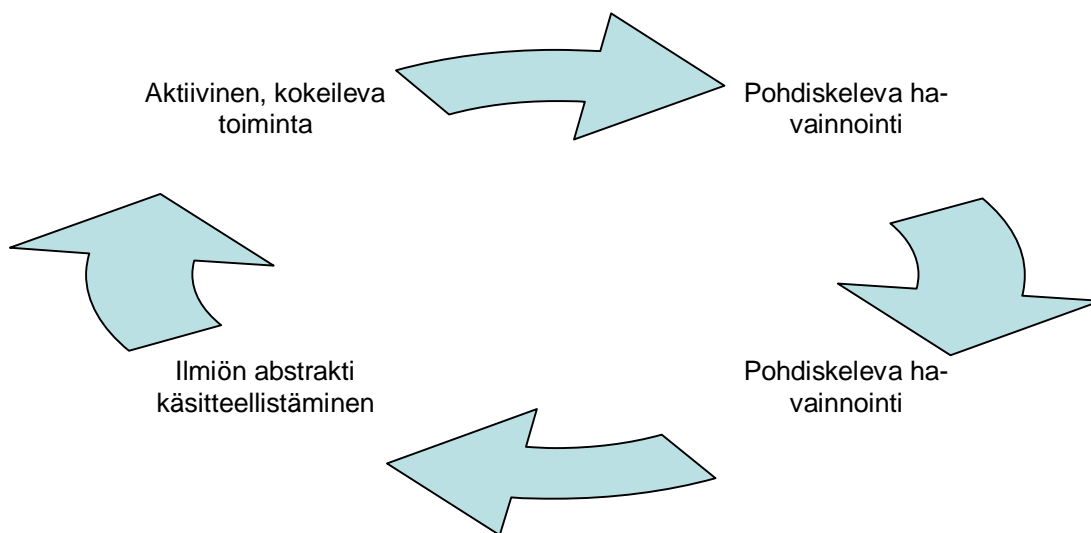
Tämä viitekehys antaa opettajille ja kouluttajille mahdollisuuden rakentaa oman arviointikoulutusohjelmansa kunkin kohderyhmän tarpeisiin ja päämääriin. Tämän teoreettisen esityksen eri osia voidaan käyttää työskentelymateriaalina tai sitä voidaan muokata erilaisiin tarpeisiin. Sekä tätä asiakirjaa että siihen liittyviä erilaisia opetus- ja oppimateriaaleja saa käyttää rakentamaan arviointiosaamisen täsmäkoulutuksia, esimerkiksi näyttötutkintomestarikoulutuksen täydennyskoulutusohjelmia. Näitä materiaaleja voidaan valikoiden myös sisällyttää jo olemassa olevien koulutusten osiksi.

Projektin tuottamien materiaalien avulla niitä soveltamalla ja niihin lisäämällä tarpeen mukaan voidaan toteuttaa arviointiosaamisen koulutusohjelmia monella eri tavalla, esimerkiksi

- ammatillisena täydennyskoulutuksena (erilaisina lyhytkursseina) työssä oleville opettajille ja kouluttajille
- sertifioituna täydennyskoulutuksena, joka on määritetty opintopisteinä (ECT), kuten Suomessa toteutettu pilottikoulutus
- osana ammatillisiksi opettajiksi opiskelevien koulutusohjelmaa
- tunnustetaan suoritettuina opintopisteinä sen mukaisesti miten laajan ohjelman koulutus käsittää

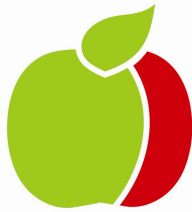
Työskentelytapa

Tämän projektin työskentelyssä arviointiosaamisen koulutusten ja arviointimateriaalien suunnittelussa ja toteutuksessa pohjataan Kolbin kokemuksellisen oppimisen (experiential learning) malliin. Kokemuksellinen oppiminen ymmärretään oppijaa aktivoivana toiminnallisena prosessina, jossa oppija oppii osallistumalla oppimisen prosessiin. Oppija oppii reflektoinnin kautta. Kolbin kokemuksellisen oppimisen malli on kuvattuna alla.

Kolb, D.A. (1984)

Oppija oppii tekemällä, ei vain kuuntelemalla. Osallistumalla uusiin oppimistilanteisiin, ja refleктоimalla niitä, on mahdollista muuttaa toimintaansa kokemuksen perusteella. Oppija ei

opi passiivisessa roolissa ja vastaanottamalla muilta vaan osallistumalla aktiivisesti arvioinnin menettelyihin ja toimintaan. Aktiivisen oppimisen näkemys on Rogersin (1993) kehittämän humanistisen lähestymistavan taustalla. Siinä opettajan rooli nähdään oppimisen fasilitaattorina eikä vain tietojen ja asiantuntijuuden siirtäjänä. Tällainen kokemuksen ja uuden oppimisen reflektointi ovat erittäin tärkeitä elinikäisen oppimisen kontekstissa, kuten Kolbin kehämäinen malli osoittaa.

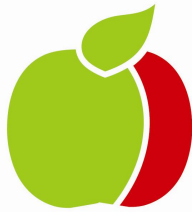
Arviointi ja Euroopan koulutuspolitiikan taustaa

Nykyinen perusolettamus EU:n ja sen jäsenvaltioiden piirissä on se, että ammatillinen koulutus on elintärkeää kansainväliselle, kansalliselle ja yksilön kehitykselle. Tähän päämäärään päästäksemme on tärkeää luoda yhteinen kieli ja ymmärrys ammatillisen koulutuksen pääperiaatteista ja käytetyistä termeistä ja käsitteistä. Tämä viitekehys antaa määrittelyt arvioinnin ja sen pääperiaatteiden ja prosessien ydintermeille sekä tiiviin esityksen eurooppalaisiin alan kehitysnäkymiin ja toimintalinjoihin. Vaikka olemme yhteisesti sopineet ydinkäsitteistä ja prosesseista, niiden käyttö voi vaihdella tarpeen ja kontekstin mukaan.

Elinikäinen oppiminen

Viime vuosina on eurooppalaisessa koulutuspolitiikassa painotettu yhä enemmän koulutuksen laadullista tarjontaa sekä oppivelvollisuus- että ammatillisessa koulutuksessa. Lissabonin strategia (maaliskuu 2000) näki ammatillisen koulutuksen pääkeinona EU:n kehityksessä maailman kilpailukykyisimmäksi ja dynaamisimmaksi osaamiseen perustuvaksi taloudeksi, joka kykenee kestäväan kehitykseen lisäämällä työpaikkoja ja parempia työpaikkoja sekä edistämällä tiiviimpää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Opettajien ja kouluttajien koulutuksen kehittäminen ja parantaminen nähtiin, ei ainoastaan olennaisena toimenpiteenä, vaan myös ensisijaisena toimenä päästä Lissabonin strategian asettamiin tavoitteisiin.

Opettajankoulutus pitää kuitenkin nähdä myös laajemmassa kontekstissa. Koska Euroopan talousjärjestelmä perustuu yhä enemmän osaamiseen, eurooppalainen politiikka tukee tarpeita edistää ja kehittää elinikäisen oppimisen kulttuuria työvoimansa keskuudessa. Euroopan komission ”Making a European Area of Lifelong Learning” (marraskuu 2001) tekee kuitenkin selväksi, että elinikäisen oppimisen käsitettä ei pitäisi rajata käsittämään pelkästään ammatillista oppimista. Elinikäisen oppimisen tavoitteisiin sisältyvät myös aktiivinen kansalaisuus, henkilökohtainen täyttyminen, sosiaalinen yhteenkuuluvuus sekä työllistymiseen liittyvät näkökohdat.

Näiden mahdollisten tavoitteiden saavuttaminen vaatii, kuten yllä mainittu asiakirja huomioi, että luodaan sellainen kulttuuriympäristö, jossa oppimista arvostetaan:

Oppimiskulttuurin luominen edellyttää, että kysymystä siitä, miten arvostetaan oppimista formaalissa, non-formaalissa ja informaalisissa ympäristössä, täytyy tarkastella johdonmukaisesti. Se, että kansalaiset voisivat yhdistää ja jatkaa oppimistaan koulussa, yliopistossa, eri täydennyskoulutusorganisaatioissa, työssä, vapaa-aikanaan ja perheen toiminnoissa edellyttää, että kaikki oppiminen voidaan tunnistaa, arvioida ja tunnustaa.

Tällainen kulttuurin muutos edellyttää, että

Tarvitaan täysin uusi lähestymistapa oppimisen arvostamiselle rakentamaan siltoja eri oppimiskontekstien ja muotojen välille ja helpottamaan yksilöllisten oppimispolkujen toteuttamista.

Elämän laajuinen oppiminen

Yllä olevan lausuman mahdollisia seurauksia on runsaasti ja luonnollisesti niillä kullakin on vaikutusta siihen, miten oppimista arvioidaan. Elinikäisen oppimisen periaatteet huomioivat, että oppimista voi tapahtua monissa eri ympäristöissä ja eri tavoin. Elinikäiseen oppimiseen pitää lisätä käsite elämän laajuisesta oppimisesta (EU Communication on Lifelong Learning 2001). Elämän laajuisen oppimisen periaatteena on, että oppiminen – sekä yleisessä että ammatillisesti relevantissa merkityksessä – voi olla tulosta sekä formaalista koulutuksesta että henkilökohtaisesta, sosiaalisesta ja ammatillisesta kokemuksesta. Näiden oppimismuotojen välisiä siltoja on tutkittava ja luotava sellaisia mekanismeja, joiden avulla kaikki oppiminen voidaan tunnistaa sellaisella tavalla, että yksilö voi aloittaa ja jatkaa elinikäisen oppimisen polulla. Oppiminen, joka on upotettu sosiaaliseen, henkilökohtaiseen ja ammatilliseen kokemukseen voi tulla esiin non-formaalien tai informaalien tapojen kautta.

Oppimisen lajit

Työmääritelmät näille kolmelle oppimisen lajille Euroopan komission hyväksymänä (2001) ovat seuraavat:

- formaalia oppimista tarjoavat tyypillisesti koulutusorganisaatiot, se on järjestelmällistä oppimistavoitteiden, oppimisen käytetyn ajan tai oppimiseen saatavan tuen osalta, ja se

- johtaa tutkintoon ja todistukseen. Formaali oppiminen on tarkoituksellista oppijan näkökulmasta.
- non-formaalia oppimista eivät tarjoa koulutusorganisaatiot eikä se tyypillisesti johda tutkintoon. Se on kuitenkin järjestelmällistä oppimistavoitteiden, oppimisen käytetyn ajan tai oppimiseen saatavan tuen osalta. Non-formaali oppiminen on tarkoituksellista/tavoitteellista oppijan näkökulmasta.
- informaali oppiminen on tulosta jokapäiväisistä toiminnoista, jotka liittyvät työhön, perheeseen tai vapaa-aikaan. Se ei ole strukturoitua (suhteessa oppimistavoitteisiin, oppimisen käytettävään aikaan ja / tai oppimisen tukitoimiin). Informaali oppiminen voi olla tarkoituksellista, mutta yleensä se on tahatonta ja sattumanvaraista.

Näiden määritelmien tärkein ero on formaalin ja non-formaalin oppimisen, jotka molemmat tarjoavat järjestelmällisiä oppimismahdollisuuksia, sekä informaalin, ei-järjestelmällisen oppimisen välillä. Toissijainen ero on formaalin ja non-formaalin oppimisen tarkoituksellisenä oppimistapahtumana ja informaalin, tahattoman oppimisen välillä.

Non-formaali ja informaali oppiminen: periaatteet

Asiakirja ”The European Council Draft Conclusions on non-formal ja informal learning” (toukokuu 2004) tunnistaa yhteisiksi eurooppalaisiksi periaatteiksi ”rohkaista ja ohjata korkealaatuisten, luotettavien non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjen ja järjestelmien kehittämiseen”.

Pääperiaatteet on koottu neljän pääotsikon alle:

- *Yksilön oikeudet*
Non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen tulisi olla periaatteessa yksilön vapaaehtoisuuteen perustuva asia. Kaikkia yksilöitä tulisi kohdella samantarvoisesti ja oikeudenmukaisesti ja jokaisella tulisi olla samanlainen mahdollisuus tähän.

- *Sidosryhmien / Osallisten velvollisuudet*

Kaikkien osallisten tulisi perustaa oikeuksien, vastuidensa ja osaamisen perusteella, non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen järjestelmiä ja käytäntöjä. Niiden pitäisi sisältää tarpeelliset laadunvarmistuksen toimenpiteet. Osapuolten pitäisi tarjota ohjausta ja tietoa näistä systeemeistä ja mahdollisuuksista yksilöille.

- *Luottamuksellisuus*

Non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessien, mnettelytapojen ja kriteerien tulisi olla oikeudenmukaisia, läpinäkyviä ja perustua laadunvarmistusmekanismeihin.

- *Uskottavuus ja pätevyys*

Non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjen ja järjestelmien tulisi palvella oikeita intressejä ja varmistaa asiaankuuluvien osapuolten osallistumisen tasapainoisesti.

Arviointiprosessin tulisi olla puolueeton ja laadunvarmistuksen mekanismien tulisi toimia siten, että vältetään intressiristiriitoja. Arvioijien ammatillinen osaaminen tulisi myös varmistaa.

Näihin periaatteisiin, jotka on tarkoitettu erityisesti ohjaamaan non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnistamista ja tunnustamista, on lisättävä ne yleiset periaatteet, joita käytetään *kaiken* oppimisen arvioinnissa (ks. alla Arvioinnin peruskäsitteet).

Joitakin päätelmiä

Tämän projektin yhteydessä on selvää, että

- minkä tahansa oppimisen lajin (formaali/non.formaali/informaali) arvioinnista seuraa joitakin kaikkien muiden oppimisen lajien arvioinnille
- oppimisen elementit, jotka on saavutettu jossakin oppimisympäristössä, voidaan yhdistää ja täydentää oppimisella, joka on peräisin muista oppimisen lajeista (varmistetaan näin elämän laajuisen oppimisen tunnistaminen).

- kaikkien oppimisen lajien arvioinnin tulisi perustua yleisiin oikeellisuuden (validiteetti), oikeudenmukaisuuden (fairness) ja luotettavuuden (reliability) periaatteisiin (ks. kappale Arviointi: periaatteet ja prosessit) ja perustua laadunvarmistuksen mekanismeihin.

Yllämainitut yhteiset eurooppalaiset periaatteet synnyttävät uusia kysymyksiä esitettäväksi - erityisesti kaksi seikkaa non-formaalien ja informaalien oppimisen arvioinnista. Ensiksi, miten oppijan sellainen oppiminen, joka on hankittu yksilön oman sosiaalisen, henkilökohtaisen ja ammatillisen kokemuksen kautta, voidaan saada *näkyväksi*; so. miten se esitetään johdonmukaisessa muodossa, joka identifioi oppimisen laadun, määrän, syvyyden ja soveltamisen? Toiseksi, miten sellaista oppimista voidaan *arvioida*?

Oppimistulokset

Eurooppalainen koulutuspolitiikka kohdistaa molemmat näistä kysymyksistä kaikkiin oppimisen lajeihin soveltuvan oppimistulosten käsitteen kautta. Yksi oppimistulosten määritelmä on se, että ne ovat:

”...määritelmiä siitä, mitä oppija osaa ja /tai pystyy tekemään oppimisprosessin lopussa...”
(CEDEFOP Glossary of terms: 2007)

Täydellisemmät määritelmät voivat viitata oppimistuloksiin määritelmänä tai kuvauksina saavutetusta oppimisesta (tieto, ymmärtäminen, taidot ja pätevyys). Eurooppalainen tutkintojen viitekehys EFQ (esitetty syyskuussa 2006 ja hyväksytty Euroopan parlamentissa ja neuvostossa joulukuussa 2007) kuvaa oppimistulokset tietoina, taitoina ja pätevyyksinä. Näiden eri oppimiskategorioiden erot voivat olla enemmän nimellisiä kuin absoluuttisia. EQF sisällyttää tietyt taidot kompetenssi- eli pätevyyskategoriaan ja jotkut tiedon muodot taidot -kategoriaan.

Joka tapauksessa on kyse siitä, että mitä tahansa oppimistulosten kuvauksia kirjoitetaan, oppimistuloksia voidaan käyttää erottamaan eri oppimisen lajeja. Sellaisenaan esitettynä oppimistulokset: tiedot, taidot, pätevyudet tai niiden yhdistelmät, tarjoavat ulkoisia vertailuperusteita, joita vasten oppimisen arvioinnin tarkoituksenmukaiset keinot voidaan suunnitella. Oppimistulosten määrittelyn selkeys on kriittisen tärkeää sopivien arviointimenetelmien kehittämiseksi.

Oppimistuloksia voidaan soveltaa eri tasoilla eri tarkoituksiin. Niitä voidaan käyttää:

- määrittämään yleisessä mielessä kaikki oppimistuloksia, jotka liittyvät kansallisiin tutkintojärjestelmiin (oppiarvot, tutkinnot, tutkintodistukset) (Ks Kansallinen tutkintojen viitekehys alla)
- määrittämään missä tahansa formaalissa opiskeluohjelmassa tai kurssilla saavutettava oppiminen
- tarjoamaan määritelmiä tiedoista, taidoista ja pätevyyksistä, joiden pohjalta non-formaali ja informaali oppiminen voidaan arvioida tunnistamistarkoituksessa, ja mikäli se johtaa tutkintoon, suorittaa tunnustaminen
- jäsentämään formaalit opetustilanteet kuvauksina siitä, mitä oppimista saavutetaan kunkin session aikana tai sen loppuun mennessä
- tarjoamaan keinoja luoda arviointiaktiviteetteja oppimisen testaukseen ja arviointiin – aktiviteetteja, jotka on johdettu oppimistuloksista – niin että ne ovat asianmukaisia ja tilanteeseen sopivia
- tekemään sekä oppijalle että arvioijalle läpinäkyväksi sen, *mitä* testataan ja useimmiten *miten* oppiminen testataan

Kansalliset tutkintojen viitekehukset (NQF)

Kansalliset tutkintojen viitekehukset (NQF), jotka pohjautuvat oppimistuloslähestymistapaan, kuvaavat Euroopan laajuista kehitystä. Seuraava tilannekatsaus on joulukuulta 2007 ja sen avulla nähdään kehityksen kulku:

- 6:lla Euroopan valtiolla on tunnustettu kansallinen tutkintojen viitekehys, joka perustuu oppimistuloksiin [Irlanti, Yhdistynyt Kuningaskunta (Englanti, Skotlanti, Wales), Ranska, Malta]
- 14 valtiota on kehittämässä kansallista tutkintojen viitekehystä, joka perustuu oppimistuloksiin [Itävalta, Belgia, Bulgaria, Kroatia, Tsekin tasavalta, Saksa, Unkari, Italia, Latvia, Portugali, Slovakia, Slovenia, Espanja, Turkki]

**Developing
Teachers' Evaluation
and Assessment Skills**

- 9 valtiota harkitsee oppimistuloksiin perustuvan kansallisen tutkintojen viitekehysten mahdollisuutta [Tanska, Viro, Liettua, Luxemburg, Hollanti, Norja, Puola, Romania, Ruotsi]
- 4 valtiota ei vielä ole aloittanut prosessia [Kypros, Suomi, Kreikka, Islanti]

[Lähteet: Gordon Clark, yksion päällikkö, Euroopan komissio, DG koulutus ja kulttuuri, "The learning outcomes' perspective and its impact on European education and training policies", esitys Cedefop konferenssi "Rhetoric or reality: the shift towards learning outcomes in European education policies and practices", Tessalonikissa joulukuussa 2007; Loukas Zahilas, "EFQ as a catalyst for national developments", esitys TTnetin 10. vuosittainen konferenssi, Tessalonikissa, joulukuussa 2007].

Arviointi: periaatteet ja prosessit

Tässä esitettävät arvioinnin pääperiaatteet, joita voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin, ovat oikeellisuuden (validiteetti), oikeudenmukaisuuden (fairness) ja luotettavuuden (reliability) periaatteet.

Arvioinnin tarkoitus

Arviointia käytetään moniin tarkoituksiin. Arviointia käytetään

- opiskelijan edistymisen testaamiseen
- diagnosoimaan tiettyjä heikkouksia tai korostamaan vahvuuksia
- tuottamaan kehittäväää palautetta oppijoille
- tuottamaan palautetta opettajille
- tuottamaan palautetta muille osapuolille
- valitsemaan opiskelijoita koulutuksiin tai työhön
- arvioimaan oppijan senhetkisiä taitoja
- muodostamaan osan opiskelijan meneillään olevasta kykyprofiilista
- vaikuttamaan johonkin julkisesti hyväksytyyn tunnustamiskäytäntöön
- tunnistamaan aiemmin opittua ja koettua ja mahdollisesti vaikuttamaan hyväksi lukemiseen
- osoittaa opiskelijoille, että he ovat saavuttaneet jonkin tavoitteen tai taidon
- motivoimaan opiskelijaa
- tunnistamaan ja tunnustamaan informaalia ja non-formaalia oppimista

Todelliset arviointimenettelyt voidaan suunnitella useamman tarkoituksen selvittämiseksi samanaikaisesti – sekä testaamaan opiskelijan edistymistä ja motivoimaan oppijaa, esimerkiksi.

Arviointityypit

Voidaan erottaa kolme karkeaa arviointityyppiä:

Diagnostinen arviointi

Diagnostista arviointia käytetään määriteltäessä ovatko tarvittavat taidot ja tiedot olemassa vai ei. Se voi myös määrittää toistuvien oppimisvaikeuksien taustalla olevia syitä. Diagnostinen testi voi korostaa/tuoda esiin esimerkiksi sen, että opiskelija ammatillisella kurssilla ponnistelee opintojensa kanssa, koska hänellä on puutteelliset numeeriset taidot. Kun ne tunnistetaan, voidaan antaa oppijalle tarvittavaa tukea.

Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin pääasiallinen tarkoitus on antaa palautetta opiskelijoille ja harjoittelijoille. Tämän tyyppinen arviointi osoittaa yksittäisen oppijan edistymisen; ja voi myös tunnistaa olemassa olevia tai potentiaalisia oppimisvaikeuksia – tärkeän käsitteen ymmärtämisen puutteen, esimerkiksi. Tämän kaltaista arviointia käytetään seurattaessa oppimista kurssin tai työssäoppimisen aikana. Formatiivinen arviointi tuottaa opettajille tietoa siitä, kuinka hyvin he ovat onnistuneet opiskelijoiden ja työssäoppijoiden koulutuksen oppimistavoitteiden saavuttamisen mahdollistajina.

Jatkuvan formatiivisen arvioinnin avainnäkökulma on se, että se tarjoaa pohjan tutorin ja opiskelijan väliselle keskustelulle. Eniten käytetyt formatiivisen arvioinnin tekniikat käsittävät tyypillisesti suullisen kuulustelun luokassa, testit, joihin vastataan lyhyesti kirjallisesti, esseet tai toimeksiantotyyppiset testit ja työpaikalla, työpajassa tai luokassa tapahtuva käytännön toiminnan arviointi.

Summatiivinen arviointi

Summatiivista arviointia kutsutaan joskus myös loppukokeeksi tai loppuarvioinniksi. Sellaisenaan se antaa ”tuomion” yksilön onnistumisesta tai epäonnistumisesta suoriutua koulutus

ohjelmasta tai moduulista sen sisällä. Summatiivinen arviointi on tyypillisesti suunniteltu arvioimaan sitä, missä määrin oppiminen on saavutettu, yksittäisen opiskelijan työn laatua sekä jossain tapauksissa määrittämään arvosana ja loppututkinto.

Summatiivisen arvioinnin teknikoita ja metodeja ovat esimerkiksi seuraavat:

- tutkinta- /arviointielinten tuottamat testit tai tentit
- opettajan tuottamat oppimissaavutuksia mittaavat testit
- osaamisen arviointi
- päiväkirjojen, laboratoriomuistikirjojen ja työssäoppimisen raporttien tarkastaminen
- tuotteiden, portfolioiden ja käsityötuotteiden havainnointi

Käytännössä on mahdollista, että oppija käy läpi kaikki kolme arviointityyppiä annetussa järjestyksessä. Diagnostinen testaus antaa tietoa oppijan valmiudesta osallistua tietylle kurssille/koulutukseen, antaa tietoa aiemmin saavutetuista taidoista ja tiedoista sekä mahdollisista tuen ja lisäoppimisen tarpeista ennen kuin voi osallistua ao. koulutukseen. Toisinaan taas useampaa arviointityyppiä voi esiintyä samassa testissä tilanteesta ja kontekstista riippuen. Esimerkiksi sama arviointitehtävä voisi arvioida edistymistä ja samaan aikaan diagnosoida tulevaisuuden oppimistarpeet, jolloin se on sekä formatiivinen että diagnostinen.

Arvioinnin avainkäsitteet: validiteetti, oikeudenmukaisuus ja reliabiliteetti

Validiteetti tarkoittaa sitä, mittaako arviointi sitä mitä sen on tarkoitus mitata. Mittanauha on validi pituuden mittaamisen väline. Se ei sovellu painon mittaamiseen. Arvioijien pitää olla selvillä siitä, mitä he yrittävät mitata. Siksi on tärkeää asettaa selkeät ja tarkoituksenmukaiset oppimistulokset. Validiteetti vastaa sekä siihen mitä oppimista aiotaan testata ja miten sitä testataan. Validiteetti vaatii, että oppimisen testaukseen valitaan tarkoituksenmukaiset menetelmät.

Reliabiliteetti viittaa mittaamisen yhtenäisyyttä, luotettavuutta. Se viittaa siihen, miten arviointi tuottaa saman tuloksen samalla opiskelijajoukolla eri tilanteissa. Reliabiliteetti ei saisi riippua siitä kuka arvioi tai ketä arvioidaan.

Oikeudenmukaisuus (Fairness)

Oikeudenmukaisuuden periaate tarkastelee, onko arviointitapa perusteltu ja kohtuullinen tai erotteleeko se opiskelijoita syistä, joilla ei ole mitään tekemistä heidän kykyjensä kanssa.

Klassiset esimerkit oikeudenmukaisuuden periaatteen noudattamatta jättämisestä näyttävät kohdistuvan fyysisten vajavaisuuksiin (esim. kuuroa opiskelijaa arvioidaan suullisen testin avulla), mutta myös muihin seikkoihin. Yleisesti ottaen, yksilöillä voi olla erilaisia tapoja osoittaa osaamistaan. Arvioijan valitsema arviointimenetelmä voi suosia tiettyjä oppijoita (esim. hyviä esseen kirjoittajia), mutta olla epäedullinen toisille. Elinikäisen oppimisen arvioimisessa oikeudenmukaisuuden käsitteestä on tullut tärkeä elementti. Työvoiman helppo liikkuminen Euroopan unionin alueella on aiheuttanut sen, että kieleen ja kulttuuriin sekä normeihin liittyvät asiat pitää myös huomioida oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaan.

Arviointikäytännöt

Tämän projekti on eurooppalaisena hankkeena korostanut elinikäisen oppimisen tärkeyttä sen kaikissa muodoissa sekä sen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmiä.

Tässä projektissa arviointimateriaaleja on käsitelty ammatillisen opiskelijan tai työssäoppijan arvioinnin näkökulmasta, mutta samoja tai samankaltaisia menetelmiä voidaan käyttää kaikkien oppijoiden osaamisen arviointiin (myös heidän opettajiensa tai ohjaajiensa). Elinikäisen oppimisen mukaisesti oppimista tapahtuu monissa eri olosuhteissa: työpaikalla tai oppijan elinympäristössä. Näistä molemmat ovat hedelmällisiä oppimisympäristöjä. Jotta voitaisiin optimoida yksilön oppiminen eri ympäristöissä, on tärkeää, että oppiminen tunnustetaan, on se sitten saavutettu formaalilla, non-formaalilla tai informaalilla tavalla. Arviointimenetelmien ja –työkalujen huolellinen suunnittelu, valinta ja käyttö tukevat tunnustamisprosessia. Tuore Cedefop raportti (katso Kirjallisuusluettelosta Webb) esittää tiivistelmänä joitakin non-formaalin ja informaalisen oppimisen tunnistamisessa käytettyjä menetelmiä:

- strukturoitu haastattelu
- ammatillisen / työ- tai opetustaidon suora havainnointi
- ammatillisten tietojen ja taitojen itsearviointi
- omien oppimistarpeiden kartoitus
- oman henkilökohtaistetun oppimissuunnitelman laatiminen
- yksilön opettaman opetuskokonaisuuden yksityiskohtaisen suunnitelman esittäminen
- raportin laatiminen henkilökohtaisista kokemuksellisen oppimisen kokemuksista
- portfolion jättäminen hyväksyttäväksi
- testit, esseet tai muut formaalit aiemman oppimisen tunnistamisen menetelmät

Lopuksi, kun näitä menetelmiä käytetään, tulee muistaa, että aikuisilla oppijoilla tunnustetaan yhä enemmän oppimisvaikeuksia ja käytettävää menetelmää voidaan siksi joutua muokkaamaan vastaamaan oppijan erityistarpeisiin.

Arvioinnin laadunvarmistus

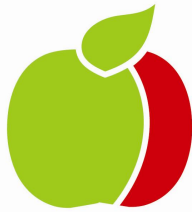
Kaikissa arviointitilanteissa – olivatpa ne sitten formaalin, non-formaalin tai informaalin oppimisen arviointia – täytyy olla käytössä sellaiset mekanismit ja menettelytavat, että voidaan varmistaa arvioinnin reliabiliteetti. Laadunvarmistuksen tehtävänä on kiinnittää huomiota

- arvioijiin
- järjestelmiin, joissa he suorittavat arviointia

Arvioijien pitäisi olla itse kompetentteja arvioimaan niitä tietoja, taitoja ja kompetensseja, joista ovat arviointivastuussa. Kompetenssi tässä yhteydessä määritellään kokemuksen, asiantuntijuuden ja pätevyyden yhdistelmäksi. Lisäksi voidaan vielä laatujärjestelmän menettelyjen avulla varmistaa, että jokaisella arvioijalla on mahdollisuus osoittaa riittävä kokemus, asiantuntijuus ja pätevyys tullakseen hyväksytyksi viralliseksi arvioijaksi. Joissakin järjestelmissä hyväksyminen tapahtuu koulutusorganisaation sisällä (esim. yliopistot). Osoittaakseen osaamisensa muissa järjestelmissä (esim. Britanniassa), opettajan tai ohjaajan pitää suorittaa koulutusorganisaation ulkopuolinen arvioijatutkinto (Assessor's Award), joka antaa henkilölle pätevyyden suorittaa erilaisia arviointeja kansallisesti, eri ympäristöissä ja eri organisaatioissa.

Laatujärjestelmä voi myös antaa muuta turvaa, kuten reliabiliteettiturvan. Seuraavassa (Webb, 2007) yksilöidään periaatteet, jotka tulisi rakentaa jokaisen järjestelmän sisään arvioinnin laadun varmistamiseksi (formaali, non-formaali tai informaali oppiminen). Tällainen laatujärjestelmä takaisi, että

- käytettävät arviointimenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia ja tarkoitukseensa sopivia; so. ne ovat sopivimmat testaamaan juuri arvioitavia ao. tietoja, taitoja ja osaamista
- jokaista arvioitavaa asiaa varten on laadittu selkeät ja yksiselitteiset kriteerit ja vaatimukset (testi, työnäyte, näyttötilanne) ja kokonaisuuksien arvioinnille on samoin laadittu kriteerit (kuten portfolion tai projektin arviointiin).
- arvioitavat saavat etukäteen tietää kaikki vaatimukset, arviointikriteerit ja menettelytavat
- hyväksytyille arvioijille määritetään asianmukaiset osaamisvaatimukset

- summatiiviset arviointitulokset arvioidaan ja vahvistetaan nimettyjen arvioijien arviointikokouksessa
- lopullisten arviointitulosten hyväksymisessä arviointikokouksessa on mukana ulkopuolinen edustus

Kun arvioidaan non-formaalia ja informaalia oppimista, voidaan vielä ottaa käyttöön täydentäviä periaatteita varmistamaan, että

- asetetaan selkeät tavoitteet /tulokset sille, mitä voidaan saavuttaa osoittamalla non-formaalia ja informaalia oppimista (esim. mitä voidaan vapauttaa formaalin koulutuksen ohjelmista tai suorituspisteiden määrä vaadittavasta kokonaispistemäärästä tutkintoon)
- jokaiselle oppijalle annetaan mahdollisuus asianmukaiseen tukeen ja ohjaukseen, jota tarvitaan non-formaalin ja informaalin oppimisen tunnustamisen hakemiseen
- diagnostista ja formatiivista arviointia (kun tarpeen) käytettiin mahdollistamaan oppijan oppimistarpeiden kohdentaminen

Voimme kuvitella, että opettajat ja kouluttajat arviointikoulutusohjelmissä, osana koulutusta, käsittelevät näitä laatukysymyksiä tutkimalla oman organisaationsa käytössä olevaa järjestelmää, jakavat löytämiään tietoja ja tekevät ehdotuksia jatkokehittelyä varten – jos on tarpeen.

Kirjallisuus

Euroopan Unionin Neuvosto – Pääsihteeristö. *Presidency conclusions: Lisbon European Council of 23 and 24 March 2000*. Bryssel: Euroopan Unionin Neuvosto, 2000.

Euroopan Unionin Neuvosto. *Draft conclusions of the Council and of the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on Common European Principles for the identification and validation of non-formal and informal learning*. Bryssel: Euroopan Unionin Neuvosto, 2004.

Euroopan komissio. *Making a European area of lifelong learning a reality: communication from the Commission*. Bryssel: Euroopan komissio, 2001.

Euroopan komissio. *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Bryssel: Euroopan komissio, nd [2007]

Kolb, D.A. (1984) *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Hall Inc., New Jersey

Rogers, C. and Freiberg, H. J. (1993) *Freedom to Learn* (3. painos.), New York: Merrill

Webb, Edwin. *Recognition and validation of non-formal and informal learning for VET teachers and trainers in the EU member states*. Cedefop Panorama series; 147. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007.